



عرفان شرق و غرب؛ الگویی برای فهم حقیقت دین و مقایسه متفکران دینی

اوتو در کتاب «عرفان شرق و غرب» دو عارف برجسته یکی اکهارت از مسیحیت و دیگری شنگره از آیین هندو را انتخاب می‌کند و به مقایسه این دو متفکر می‌پردازد.

اوتو در کتاب «عرفان شرق و غرب» دو عارف برجسته یکی اکهارت از مسیحیت و دیگری شنگره از آیین هندو را انتخاب می‌کند و به مقایسه این دو متفکر می‌پردازد.

به گزارش خبرنگار مهر، کتاب «عرفان شرق و غرب» نوشته رودولف اوتو با ترجمه انشاءالله رحمتی با ویراست مصطفی ملکیان به تازگی از سوی نشر سوفیا در ۴۸۰ صفحه منتشر شده است. این اثر که از آثار مهم رودولف اوتو است به لحاظ دین‌شناسی، مقایسه‌شناسی و عرفان‌شناسی مقایسه‌ای اثر برجسته‌ای است و امروزه به عنوان یکی از آثار کلاسیک این حوزه شناخته می‌شود.

انشاءالله رحمتی؛ مترجم این اثر درباره این کتاب و اهمیت آن در حوزه عرفان‌شناسی به خبرنگار مهر گفت: کتاب «عرفان شرق و غرب» با عنوان فرعی تحقیقی تحلیلی یا بررسی تحلیلی درباره ماهیت عرفان یکی از کتاب‌های مهم در زمینه دین‌پژوهی مقایسه‌ای است. به یک معنا می‌توان گفت رودولف اوتو در ادامه کتاب دیگرش تحت عنوان «فکرت امر قدسی» این کتاب را تالیف کرده، در آن کتاب اوتو به دنبال این است که در برابر فضای سکولار و الحادی دین‌پژوهی به خصوص در قرن نوزدهم تبیینی از حقیقت دین و عرفان بدست دهد. به این معنا که از نظر اوتو تصور امر فطری در نهاد انسان یک موضوع فطری است و چیزی نیست که بتوان آن را در یک تبیین جامعه‌شناسانه یا تاریخی نفی کرد. بنابراین در آنجا اوتو به عنوان یک متفکر الهی سعی می‌کند حقیقت دین و معنویت را به شیوه اصلی تبیین کند.

رحمتی در ادامه تصریح کرد: اوتو در کتاب «عرفان شرق و غرب» دو عارف برجسته یکی اکهارت از مسیحیت و دیگری شنگره از آیین هندو را انتخاب می‌کند و به مقایسه این دو متفکر می‌پردازد. او سعی می‌کند الگویی برای فهم حقیقت دین و مقایسه متفکران دینی بدست دهد.

سردبیر فصلنامه حکمت و فلسفه افزود: کتاب اوتو 3 قسمت دارد که در قسمت اول به وجوه تشابه بین این دو عارف می‌پردازد، در قسمت دوم که یک بخش گذر است، سعی می‌کند الگوهای تطبیقش را بیشتر روشن کند و تنوع عرفان و معنویت را نشان می‌دهد و می‌خواهد بگوید که غیر از تصویری که همه فکر می‌کنند، عرفان یک امر واحد است و به یک معنا در حوزه عرفان دولت وحدت حاکم است. ایشان معتقد است در حوزه عرفان علاوه بر وحدتی که حاکم است نوعی تنوع هم در میان عرفان‌ها و عارفان مختلف دیده می‌شود. بنابراین بحثی را مطرح می‌کند که طبقه بندی تجربه‌های عرفانی است و سعی می‌کند در آن طبقه‌بندی، طبقه‌ای را که عرفان اکهارت و عرفان شنگره در آن قرار می‌گیرد را تبیین کند.

رحمتی افزود: در عین حال اوتو معتقد است که بر خلاف تصور همگان که وجود این دو عارف را همه خداپاوری و وحدت باوری (وحدت وجود) می‌دانند، اوتو معتقد است که در این دو عارف التزام اکیدی بر خداپاوری وجود دارد و لذا عرفان آنها را عرفانی خداپاورانه می‌داند و به تعبیری شوق خداپاورانه می‌داند و التزام آنها را به دیانت اصیل مسیحیت و هندویسم نشان می‌دهد. اوتو اعتقادش این است که گویی حقیقت ادیانی مثل مسیحیت و یهودیت در اندیشه‌های این ادیان متجلی شده است. وقتی قابلیت‌های دینی در حد کمال شکوفا می‌شوند این شکوفایی در نزد عارفان ادیان اتفاق می‌افتد.

مترجم کتاب عرفان شرق و غرب با بیان اینکه در قسمت سوم کتاب، اوتو نشان می‌دهد که بین شنگره و اکهارت علی‌رغم همه وجوه و شباهت خیره‌کننده‌ای که وجود دارد، تفاوت‌های جدی هم مشهود است، ادامه داد: این تفاوت‌ها بر می‌گردد به خاستگاه دینی هریک از آنها. به تعبیری که اوتو بکار می‌برد نهایتاً تفاوت این دو عارف برمی‌گردد به تفاوت میان خاک فلسطین و خاک هندوستان. خاک فلسطین که خاستگاه مسیحیت است و هندوستان که خاستگاه آیین هندو است.

انشاءالله رحمتی با اشاره به اهمیت ترجمه این کتاب گفت: این کتاب از چند جهت حایز اهمیت است، یکی به دلیل

درک عمیقی که از حقیقت دین و عرفان در اوتو مشهود است و بسیاری کار اوتو را ستوده‌اند و حتی فیلسوفی مثل ادموند هوسرل کار اوتو را نمونه درخشانی از پدیدارشناسی دینی می‌داند. به هر حال با یک نگاه پدیدارشناسانه اوتو به بررسی دین می‌پردازد و نشان می‌دهد که یک مقایسه در حوزه دین و عرفان چه ویژگی‌هایی می‌تواند داشته باشد و بنابراین کار اوتو فقط یک مورد نیست بلکه یک الگو و نمونه مثال زدنی است که از آن زمان تا به امروز الگوی تحقیقات زیادی قرار گرفته و دیگر اینکه به لحاظ کلی هم اگر در نظر بگیریم، اوتو نشان می‌دهد که چگونه شرق و غرب می‌توانند با هم گفتگو کنند، گفتگویی که نه صرفاً به لحاظ مقاصد تحقیقی بلکه به خاطر مقاصد زندگی بشر روی زمین از اهمیت اساسی برخوردار است.

این استاد دانشگاه و پژوهشگر حوزه فلسفه با اشاره به کتابهایی که تاکنون در این حوزه عرفان شناسی منتشر شده، تصریح کرد: کتاب ایزوتسو با عنوان «عرفان اسلامی و آیین دائو» منتشر شده که در آنجا مقایسه اسلام و آیین دائو است، یا کتابی که کاکایی درباره وحدت وجود از دیدگاه ابن عربی و اکهارت تالیف کرده است. چنین کارهایی در این زمینه انجام شده ولی به نظر می‌رسد، کار اوتو اهمیت بیشتری داشت به این دلیل که اوتو بحثی را در مقیاس جهانی مطرح می‌کند و شهرت و اعتبار کار اوتو تقریباً بیشتر از هر کتاب دیگری در این زمینه است که همواره مورد استناد محققان در این حوزه بوده است و در ایران هم همیشه این کار مورد توجه بوده و اساتید زیادی سودای ترجمه این کتاب را داشتند، به دلیل اینکه ما رشته‌هایی در عرفان مقایسه ای داریم که این کتاب همیشه محل رجوع برای آنها بوده است و امیدوارم با توجه به ترجمه فارسی این کتاب راه تحقیقات مربوط به این حوزه هموارتر شده باشد.

مهرنوش محمدزاده